

Opening Biezonder Hoed – 5 maart 2020

Geachte aanwezigen, dames en heren,

Biezonder hoeie middag,

Dankjewel muziekgroep en dankjewel Hans van Bellen. Daar zijn we dan weer, bij elkaar om een nieuwe tentoonstelling te openen. Het houdt niet op, beter nog, het kan niet op!

Net een prachtige expositie met werk van Anita Dekker achter de rug, we hebben er nog een mooi beeld aan overgehouden. De Axelse Mona Lisa. Ze krijgt binnenkort een prominente, mooie plek in het museum.

En nu weer die tentoonstelling Biezonder Hoed. En dan ook weer een praatje van uw conservator. Om te vertellen wat de tentoonstelling te maken heeft met het doel en de missie van het museum, met daarbij zoals altijd een beschouwinkje over de aard, het karakter en de context van wat het museum weer te bieden heeft. Wel, dat is heel veel. En ik maak graag gebruik van dit moment om steeds iets aan te reiken rond ons museumconcept. Dat klinkt allemaal nogal vaag en ingewikkeld, daarom spring ik gelijk maar in het concrete diepe. In de hoop dat er drie meter welwillend water in het zwembad staat en ik niet met mijn kop op de betonbodem van een leeg bad duik.

Vraag duizend bezoekers wat ze van dit museum vinden en 999 vinden het prachtig. Vraag duizend bezoekers wat ze aan dit museum zouden willen verbeteren en je krijgt 1000 suggesties. Vraag 1000 bezoekers naar wat ze van de wisseltentoonstellingen in dit museum vinden en je krijgt 2000 reacties. Dat is logisch, wie de moeite neemt dit museum te bezoeken heeft er een beeld van in zijn of haar hoofd. En eenmaal binnen ziet men de tentoongestelde werkelijkheid. En omdat er altijd licht kiert tussen de verwachting en de werkelijkheid, rijzen er vragen en opmerkingen. Dat is in principe een vruchtbaar, creatief proces, waaruit mooie gedachten kunnen voortkomen die we vanuit het museum ook met liefde proberen te stimuleren. In principe leidt dit tot groei en ontwikkeling van ons museum. Soms ook tot teleurstelling vanwege niet ingeloste verwachtingen. Het is niet anders, het kan niet anders.

Dit gezegd zijnde: Biezonder Hoed is een bijzondere tentoonstelling. Heel wat stukken uit de collectie van het museum hadden het depot nog nooit verlaten. Een klein deel ervan stond geëxposeerd in het oude museum in de Noordstraat en kwam na de verhuizing ook in het depot terecht. De reden daarvoor was helder: er kwam een nieuwe vaste tentoonstelling en een andere opvatting over hoe een modern museum met een historische collectie eruit zou moeten zien. Daar is heel wat over gediscussieerd en gesproken. Museumvrijwilligers, bestuurders, inrichtingsspecialisten, scenografen hebben er allemaal hun visie op gegeven en hun zegje over gedaan. En uiteindelijk werd het dit. Een fraaie, instructieve, mooi vormgegeven vaste collectie waarin de Axelse streekdracht in de boerenkamer en in diverse displays een prominente plaats inneemt. En naast die vaste tentoonstelling organiseren we in principe 2x per jaar een grote wisselexpositie en soms nog enkele kleine tentoonstellinkjes. Momenteel zijn dat in de Polyvalente ruimte de tragische geschiedenis van het Poolse gezin van onze bevrijder Zdzisław Mateusz Szydłowski en in de filmzaal een expositietje van Jennie Ekkebus uit Breskens met op het onderwaterleven gebaseerde, hele tere werken van papier-email.

En dan nu is er Biezonder Hoed, textiel met een verhaal. Een werkelijk schitterende presentatie van de meest prachtige stoffen en creaties, variërend van het oude boerenhoed, er liggen hier kledingstukken van meer dan 150 jaar oud, zorgvuldig bijeengezocht en belicht. Als we even rondkijken op de begane grond, dan valt grote collectie boerenpoppen op. We hebben er een stuk

over geschreven waarin wordt bekeken hoe het komt dat die poppen soms generaties in de families bleven en eigenlijk maar heel aarzelend werden weggedaan. Vaak zien we mensen met zo'n pop van oma, of overgrootmoeder, soms finaal versleten, soms in prachtstaat, voor de museumbalie staan om te vragen of het museum er nog iets mee kan. Dat liever dan de pop naar de stort brengen. Die poppen, ongeacht hun staat, vertegenwoordigen dus een emotionele waarde. En er valt nog veel meer over te vertellen. Maar dat niet nu...

Ook op de begane grond zie je een verzameling prachtige mutsen. Alle met hun eigen functie en betekenis. De vrijwilligers vertellen u er graag over.

Op de verdieping gaat de tentoonstelling verder bij de zogenoemde Bevrijdingshoek, een feest van kleur, creativiteit, poëzie en herinnering. Samengevat in een in schitterende eigentijdse roodwitblauwe boerin. En verder: Wie droeg er ooit doopjurk van parachutezijde en werd gedoopt door, let wel, dominee Dankbaar? Wie ziet aan een wandkleed, geborduurd met 'oorlogszijde' niet alleen de tijd van ontstaan, maar ook de duur van het maken af? Het kleed is gemaakt in de oorlogsjaren en de bevrijdingsdata zijn er in 1945 aan toegevoegd.

Je ziet er naoorlogse jurkjes van kunstzijde, een jurk van een dame die in de jaren '40-'50 uit de dracht stapte, maar ook een onderlijf getooid met de zes rokken uit de streekdracht, Als deze dames 7 rokken droegen, droegen ze er één dubbele bij. Je ziet er trotse boeren mannenkleding, voorzien van de zilveren rangtekens van hun dresscode: broekstukken en horloge.

Geniet van het rondwandelen op de verdieping, bekijk de stolpen en hun prachtig geëtaleerde inhoud, en kom zo bij de hoek van het Nuttige Handwerken. Je weet niet wat je ziet. Maar ineens besef je dat al die beuken, doeken, broeken, al dat ondergoed, ook gemaakt moest worden en dat daar een hele wereld achter zat en zit.

Je ziet daar dat er al zeker sinds de 17^e eeuw handwerkonderwijs aan bepaalde meisjes, niet aan alle want er was geen leerplicht, werd gegeven. In de 19^e-eeuw verandert dat. Een zekere mevrouw Van Eyck-Hardeman presenteert in 1883 een voorstel voor een leerplan in de Nuttige Handwerken op de lagere school. Wie even door de oude taal heen bijt, krijgt een schitterend beeld van de mevrouw uit de hogere kringen die haarscherp aanvoelde hoe men toentertijd tegen de rol van vrouwen uit verschillende maatschappelijke klassen aankeek. Met name de vrouwen uit de arbeidersklasse moeten heel goed leren om kleren te maken en vooral ook te repareren, sokken te breien en vooral ook te stoppen en noem maar op. Voor alle zes lagere-schooljaren was er zo een welomschreven programma, en Jannie heeft haarscherp gedocumenteerd dat dat leerplan inderdaad werd ingevoerd en tot in de jaren vijftig werd nageleefd. Daardoor kom je bij de leerlingen van praktisch alle lagere scholen dezelfde werkjes tegen. Echt NUTTIGE handwerken dus. Voor het creatieve handwerken was op de lagere school lang eigenlijk geen plaats. Maar er waren zeker plekken waar je dat wel kon leren. Naast oude Axelse textilia is hier ook de verstellap uit 1802 van de toen 10-jarige Margaretha Kooi uit Driebergen te zien. Fascinerend hoe dit bijna 220-jarige stuk steeds met een volgende generatie naar een volgende plaats tot in Axel meeverhuisde en uiteindelijk geschonken werd aan Het Warenhuis.

De laatste afdeling heeft als titel Biezonder Was- Hoed.

Los van alle techniek en nuttigheid valt hier ook, voor wie er oog voor heeft of wil krijgen, een hoop ontroerends en schitterends te ontdekken. Maar ook een document voor we huisvrouw, van wie in het paspoort stond vermeld: 'geen beroep'.

Tot slot. Als je deze tentoonstelling rondloopt lijkt alles heel natuurlijk en organisch aanwezig te zijn. Maar een tentoonstelling valt niet kant en klaar uit de lucht. Daar is bijna altijd heel veel werk aan. Heel hartelijke dank aan alle leden van de Werkgroep Biezonder Hoed: Emmy David, die zich vooral met het boerengoed bezighield, Meta Dieleman die een heel team organiseerde voor de bevrijdingshoek, Jannie Hamelink die zich verdiepte in het Nuttige Handwerken, Nettie de Jonge die zich bezig hield met de organisatie van de washoek, Anton d'Hont die zijn grote scenografische talenten hier in volle bloei kon praktiseren, Hans de Fouw, Rinus Dieleman, Jo Verbrugge, Paul de Vos die het hele pakket van expositietafels, sokkels, de demontage en wederopbouw van een kabinet, het ophangen van lijsten en noem maar op voor hun rekening namen. Anneke de Blaeij, Petra Oppeneer uit de Wkg Educatie en Adrie Murre, die geen deel uitmaakten van de werkgroep maar allen bijdragen leverden aan het geheel. Als ik het zo zeg, lijkt het alsof ieder zomaar wat op eigen houtje gedaan heeft, maar niets is minder waar. Wat een samenwerking onder alle medewerkers, wat een goede sfeer, en uiteindelijk, wat een mooie tentoonstelling als product-in-ontwikkeling. Er wordt nog even aan doorgewerkt. In de loop van de komende week zijn de beteksting en de expo-catalogus klaar. Dan volgen er in de loop van het jaar lezingen door Karina Leijnse en Jankees Goud over onderzoek naar streekdrachtstoffen in Engeland en over het kant dat in de streekdracht werd gebruikt. En nog veel meer. Houd de nieuwsbrief in de gaten om op de hoogte te blijven. Kortom, wat een prachtig team, wat een plezier, wat een samenwerking: iedereen hielp iedereen.

En tenslotte mijn eigen rol in het geheel. Ik zou het niet meer weten, was ik er eigenlijk wel bij?

PdB